

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІОУЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 54 (1483)

Аўторак, 5 ліпеня 1960 года

Цана 40 кап.

У імя міру і дружбы

Чалавек народжан для таго, каб сваёй працай упрыгожваць зямлю, ствараць шчасце, каб дружба людзей і народаў памнажала плён іх працы. Вайна — вораг чалавека, а цяпер, калі ёсць вадародная і ядзерная зброя, вайна патражае асабліва велізарныя спусташэнні. Захаваць і ўмацаваць мір, не даць волі сілам вайны — самая надзеяная, самая хваляючая праблема сучаснасці.

Савецкі ўрад рашуча асудзіў гітлераўскую акупацыю Аўстрыі, не прызнаў аніліха Аўстрыі. Успомнім суровыя гады вайны, калі саюзнікі па антыгітлераўскай кааліцыі абвясцілі ў Маскве аб сваёй рашучасці аднавіць незалежную Аўстрыю. У бітвах з нямецка-фашысцкім нашествем савецкія воіны змагаліся і за інтарэсы аўстрыйскага народа. Наша краіна першай прызнала вясной 1945 года часовы аўстрыйскі ўрад і ў далейшым паслядоўна выступала за справядлівае ўрагуванне аўстрыйскага пытання. Як вядома, заключэнне Дзяржаўнага дагавору з Аўстрыяй было падрыхтавана маскоўскімі перагаворамі ўвесну 1955 года паміж дэлегацыяй Аўстрыі і СССР. Гэты дагавор з'явіўся фундаментам незалежнага развіцця Аўстрыйскай Рэспублікі, якая стала на шлях нейтралітэту. З таго часу мінула пяць год, і добрыя адносіны паміж СССР і Аўстрыяй вытрымалі выпрабаванне часу.

«Савецкі народ... заявіў М. С. Хрушчоў у дзень прыезду ў Вену, — высокая цэнніца добрасуседскіх адносін з Аўстрыяй, з таленавітым народам вайшай краіны. Нам трэба мець яшчэ большую сувязь, памнажаць кантакты ва ўсіх галінах эканомікі, культуры, навукі. І гэта бласпярэчна пойдзе на карысць народам нашых краін, будзе садзейнічаць умацаванню міру ў Еўропе».

У сваіх прамовах у федэральнай гандлёва-прамысловай палате Аўстрыі, на сустрэчы з прафсаюзнымі лідарамі Аўстрыі і ў іншых выступленнях М. С. Хрушчоў страсна і пераканана гаварыў аб аснове савецкай знешняй палітыкі, аб вядлікіх поспехах нашай краіны ў будаўніцтве камунізму, аб сучасным міжнародным

станавішчы, аб неабходнасці пашырэння сувязі паміж СССР і Аўстрыяй. Таварыш М. С. Хрушчоў, у прыватнасці, падкрэсліў, што «пытанні гандлю і эканамічных сувязей неаддзельныя ад галоўных пытанняў сучаснасці — прыгожы барачыбы за мір і мірнае суіснаванне паміж дзяржавамі з розным грамадскім ладам». Гэта і зразумела, бо мірнае суіснаванне прадугледжвае ажыўленне гандлёвай сувязі паміж дзяржавамі, і гэта складае трывалую базу для ўстойлівых палітычных адносін.

Працоўныя Аўстрыі цёпла сустракаюць М. С. Хрушчоў у час яго паездка па краіне. Да візіту кіраўніка Савецкага ўрада прыкавана ўвага шырокай суветнай грамадскасці. Гэты візіт адбываецца пасля таго, як амерыканскія правяцкія колы сарвалі нараду ў вярхах. Зразумела, што дружэлюбныя сустрэчы кіраўніка Савецкага ўрада з кіруючымі дзеячамі Аўстрыі і тая цёплая абстаноўка, у якой праходзіць візіт М. С. Хрушчоў, — гэта ўдар па прыхільніках «халоднай вайны».

Дзі міру і дружбы народаў валодаюць сэрцамі мільянаў людзей ва ўсім свеце. Цяпер няма фатальнай непазбежнасці вайны. Сілы міру зольныя перагарадзіць ёй дарогу.

Савецкія людзі ганарыцца сваёй краінай, якая ідзе ў авангардзе змагароў за мір. Зняты мірнай стваральнай працай, савецкі народ шчыра праявіў руку дружбы ўсім народам.

— Няхай жыве мір і праца!
— Няхай жыве мір і дружба!

Гэтыя заклікі палымнеюць на нашых алах сядгах. Гэтыя заклікі — голас нашых гарадчых, адданых дружбы сэрцаў.

Песні над Нараччу

...Здавалася, змоўклі усплёскі хвалі глыбокае Нарачы, сціх шум сасновых прыбярэжных бароў, спыніўся пошвіст гуллівага ветру над шырокімі прасторами, бо адзваліся гэтыя мясціны голасам тысяч людзей, якія сабраліся на маляўнічым прыбярэжжым узвышшы, каб песняй уславіць свята вывалення, радасць перамогі, радасць мірнага жыцця.

Людское мора шырылася, расло, хвалявалася, не змаўкала ні на адну хвіліну...

На абласное свята песні, прысвечанае 16-й гадавіне вывалення сталіцы Беларусі горада Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, пачалі збірацца ўдзельнікі яшчэ наярэдадні ўрачыстасці. Тысячы аўтамашын, мета-цыклаў, веласіпедў яшчэ перад святкам запаявалі ўсе дарогі ў кірунку да Безымянай гары, на якой высіцца манумент загінуўшым барацьбітам супраць акупацый у часы Вялікай Айчыннай вайны.

Палатныя гараджы ў блізкіх мясцінах і паселішчах ажыўляліся вясёлымі галасамі, пад кожным прыдарожным дрэвам былі ўжо групкі людзей, якія збіраліся ўліцца ў вялікі ансамбль песні.

Народнае гуляніе пачалося вечарам 2 ліпеня наярэдадні свята песні. На вольнай астрадзе ў дзесяці гадзін вечара адкрыўся вялікі канцэрт «Святочнай увертюры» Шастакоўіча ў выкананні сімфанічнага аркестра Беларускай філармоніі і песняў «Есць такая партыя» ў выкананні Акадэмічнай харавой капэлы пад кіраваннем народнага артыста СССР Р. Шырмы.

Да дванацця гадзін ночы шмат тысяч глядачоў не адыходзілі ад

эстрадных пляцовак, на якіх лепшымі майстрамі сцэны выконваліся песні і танцы.

Пасля пачаўся велічны феерверк, ракетныя агні пераліталі неба дзіўнымі ўзорамі, не сціхалі танцы і гульні, дэманстраваліся кінафільмы. Сотні настомных малых самалейных аматараў рабочай і калгаснай сцэны дэкламавалі вершы, спявалі, танцавалі.

Назаўтра, ад усходу сонца, не далі спакою возеры Нарач вяслярскі і спартсмены на парусніках. Раіцою пачалося ўскладанне вяскоў ля помніка воінам і партызанам, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Прысутныя з вялікай увагай выслушалі прамову першага сакратара Мінскага абкома партыі таварыша С. О. Прытыцкага і выступленні ўдзельнікаў партызанскага руху часоў Вялікай Айчыннай вайны.

У 11 гадзін дня ўсё ўзвышыла ля помніка-манумента стройным паўкругам занялі тры тысячы чалавек — удзельнікаў самалейных рабочых і калгасных харавых калектываў, а з імі артысты харавой капэлы, Беларускай філармоніі і Ансамбля песні і танца Беларускай вайскавай арміі.

Велічна, шчыра гучалі песні «Ленін заўсёды з табой», узнесла і ўпэўненна — «Марш камуністычных брыгад», цёпла і задумана выконваліся народныя песні, песні беларускіх кампазітараў, у якіх адлюстравалася наша жыццё, поступ у светлую будучыню, барацьба за мір.

Невялікі перапынак, і вольна на спартыўных пляцоўках здуліваюць прысутныя сілаю, спрытнасцю акрабаты, баксёры, гімнасты і бары. Небылым захапляючым відзішчам былі скачкі з парашутам у валу, гон-

Кі скачкі, марскіх шлюпакаў, віртуознай палёты на спартыўных самалётах і верталётах.

Пасля ў розных мясцінах адбыліся хваляючыя сустрэчы з былымі воінамі Савецкай Арміі, з лепшымі прадаўцамі спартыўнага брыгад і ўдзельнікамі камуністычнай працы, пісьменнікамі і кампазітарамі.

Беларускія мастакі прывезлі на свята сёраю наладзіць плакатаў, выстаўленых уздоўж пляцовак для масавага ўрачыстасцей. Надпісы для плакатаў зрабілі беларускія паэты.

Невычарпальны сілай народнага мастацтва і таленту велька больш чым ад сотні канцэртаў, далзеных удзельнікамі свята-рабочымі, калгаснымі і саўгаснымі калектывамі горада і розных раёнаў Мінскай вобласці.

На пляцоўках «Зялёная», «Спартыўная», «Лугавая», «Эстрадная на

С. ШУШКЕВІЧ.

На здымках: 1. (версе) Выступленне шматтысячнага хору. 2. Спявае ўдзельніца мастацкай самалейнай механік-рэгуліроўшчыцы Дзіна Колчына ў суправаджэнні цымбалнага аркестра фабрыкі паяна г. Барысава. 3. Харэаграфічная карцінка «Проводы на каліны камбінат» у выкананні самалейных артыстаў Слуцкага Дома культуры. 4. Святаваіне на возеры Нарач. Фота Ул. Крука.

У Камітэце па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва

Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва працягвае прыём работ на атрыманне Ленінскіх прэмій 1961 года.

Прыём работ будзе праводзіцца да 1 снежня 1960 года.

Усе прадстаўленыя, дасланыя ў Камітэт пасля гэтага тэрміну, будуць разглядацца на наступнай сесіі пры абмеркаванні кандыдатур на атрыманне Ленінскіх прэмій 1962 года.

На атрыманне Ленінскіх прэмій 1961 года могуць вылучацца творы літаратуры, мастацтва, журналістыкі і публіцыстыкі, надрукаваныя, публікаваныя або паказаныя не пазней 15 чэрвеня 1960 года.

У сувязі з выкладзеным Камітэт па Ленінскіх прэміях звяртаецца да са-

вешкай грамадскасці з просьбай у самы бліжэйшы час арганізаваць шырокае абмеркаванне найбольш выдатных твораў і іх вылучэнне на атрыманне Ленінскіх прэмій 1961 года. Своечасовае і глыбокае прадуманае вылучэнне кандыдатур дапаможа Камітэту ўсебакова вывучыць прадстаўленыя работы, дасць магчымасць па ўстаноўлены тэрмін праяваць іх на ўсеагульнае абмеркаванне.

Прапановы аб прысуджэнні Ленінскіх прэмій, водгукі аб вылучэннях работ, а таксама ўсе пытанні, звязаныя з афармленнем матэрыялаў, неабходна накіроўваць па адрасу: Масква, Б-9, праезд Мастацкага татра, д. 3-А, Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва пры Савецкім Міністраў СССР.

УСЕ ДАБРОТЫ КУЛЬТУРЫ — НА СЛУЖБУ НАРОДУ!

Дарагі таварышы! Мы сабраліся на рэспубліканскую нараду, каб абмеркаваць ход выканання ўстановамі культуры БССР паставы ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах», рашэнняў XXIV зезду Кампартыі Беларусі і наміцці меры па далейшаму паліпашэнню ідэалагічнай работы.

ЗВАРОТ РЭСПУБЛІКАНСКАЙ НАРАДЫ РАБОТНІКАУ КУЛЬТУРЫ, ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА БЕЛАРУСКОЙ ССР

выступіў перад працоўнымі з цікавай і змястоўнай праграмай, не менш як восем разоў у год. Шырай разгорнем спаробніцтва раёнаў, калгасаў і саўгасаў за хутчэйшае будаўніцтва і добраўпарадкаванне клубных памяшканняў, забеспечым завяршэнне будаўніцтва ў гэтым годзе не менш як 600 калгасных і саўгасных клубаў і 150 бібліятэк.

Савецкі народ пад мудрым кіраўніцтвам Камуністычнай партыі вядзе гіганцкую барацьбу за ажыццяўленне велічных планаў будаўніцтва камунізму.

Кожны дзень прыносіць нашай Радзіме новыя бліскучыя перамогі. Паспяхова выканваюцца задачы сямігодкі ў галіне развіцця прамысловасці, будаўніцтва, сельскай гаспадаркі, навукі і культуры, няспына паліпашаецца матэрыяльны дабрабыт, расце культурны ўзровень савецкіх людзей.

У перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізму партыя надае выключнае значэнне ідэалагічнай рабоце ў масах, выхаванню новага савецкага чалавека — актыўнага будаўніка камунізму.

Партыя працягвае настомныя клопаты аб развіцці культуры савецкага народа. З кожным годам паспяхова развіваецца і квітнее культура беларускага народа, нацыянальна па форме і сацыялістычна па зместу.

Але ў нашай рабоце па камуністычным выхаванню працоўных рэспублікі ёсць яшчэ сур'ёзныя недахопы. XXIV зезд Кампартыі Беларусі з усёй глыбінёй ускрыў гэтыя недахопы і наміцці канкретныя шляхі па іх выпраўленню. Зезд запатрабаваў павысіць ролю культурна-асветных устаноў у камуністычным выхаванні працоўных, дабіцца, каб клубныя ўстановы на справе сталі апорнымі базамі партарганізацыі ў ідэалагічнай рабоце сярод насельніцтва. Зезд паставіў задачу — у бліжэйшыя гады стварыць добраўпарадкаваныя клубы і бібліятэкі на кожным буйным прадпрыемстве, у кожным калгасе і саўгасе, павысіць узровень кіраўніцтва ўстановамі культуры, пастаянна пашыраць і ўмацаваць іх сувязі з народам, больш кляіпніцца аб павышэнні ідэйнай загартоўкі і прафесіянальнага майстэрства творчай інтэлігенцыі.

З усіх мастацтваў, як вучыў Уладзімір Ільіч Ленін, для нас самым важным з'яўляецца кіно. Далейшае паліпашэнне кінабелдуоўвання працоўных настольна патрабуе ад нас як мага лепш увесці ў эксплуатацыю прадугледжаныя плагам сёлета года пяць новых кінаапаратаў у гарадах і 406 сельскіх кінаапаратаў. Гавяды план валавога збору ад кінасеткі і па пракратных гастануленнях мы павінны выканаць дзятэрмінова, да 25 снежня. Будзем усёмерна падтрымліваць ініцыятыў механікаў кінаперасовак, якія па прыкладу Валандыні Гаганавай пераходзяць з перадавых на адстаючыя участкі-маршруты, а таксама выдатны патрыятычны павышэнні кінаапаратаў, што змагаюцца за званне калектываў і ўдараўніка камуністычнай працы.

Справа гонару работнікаў кінематографіі рэспублікі — рашуча павысіць якасныя паказчыкі сваёй дзейнасці. У дружнай рабоце з беларускімі пісьменнікамі, кампазітарамі, артыстамі будзем ствараць высокамастацкія кінакарціны, прасякнутыя камуністычнымі ідэямі, і перш за ўсё фільмы аб савецкім чалавеку, аб сучасным жыцці, пра сённяшні дзень Савецкай Беларусі.

У аэтычным выхаванні працоўных вялікую ролю адгрываюць літаратура і мастацтва. Беларускія пісьменнікі, мастакі, кампазітары, калектывы тэатраў і канцэртных арганізацый заклікаю ствараць новыя мастацкія творы, вартыя нашых гераічных дзён. Пывісім ідэйна-мастацкі ўзровень спектакляў і канцэртных праграм, наблізім работу нашых творчых калектываў да сельскага глядацы і далім сёлета ў райцэнтрах, калгасах, саўгасах не менш як тры тысячы спектакляў і канцэртаў. Майстры сцэны, мастакі і кампазітары возьмуць шэфства над народнымі тэатрамі і ўніверсітэцкімі культурны.

Нямала трэба арабіць і ў галіне выдавецтва, паліграфіі і кніжнага гандлю. Дзятэрмінова выканаем заданыя сямігодкі па рокантрукцыі і будаўніцтву новых паліграфічных прадпрыемстваў, па ўкараненню сучаснай тэхнікі і перадавой тэхналогіі. Поўнацю задаволені напярэдачы ўзрастаючы пошты працоўных на добрыя творы. Забеспечым сёлета арганізацыям перавод усіх прадпрыемстваў паліграфіі на сямігадзінны рабочы дзень і даб'ёмся таго, каб пры скарачэнні дні не знізіцца, а павысіцца колькасць і якасныя паказчыкі. Дзятэрмінова, да 25 снежня, выканаем гавяды вытворчы план паліграфічнай прамысловасці рэспублікі, павысім прадукцыйнасць працы супраць плагаванай на адін працэнт, забеспечым высокую якасць і своечасовы выпуск кніг, газет і часопісаў, знізім сабекошт прадукцыі і далім звышпланавы эканомі ў друкарнях рэспублікі на 1,6 мільёна рублёў.

Работнікі кніжнага гандлю абавязваюцца дзятэрмінова, да 25 снежня, завяршыць гавяды план тавараабароту, павылічыць рознічны продаж літаратуры ў параўнанні з мінулым годам не менш як на шэсь мільёнаў рублёў.

Мы заклікаем работнікаў культуры, літаратуры і мастацтва БССР прыкласці ўсе намаганні да таго, каб забеспечыць далейшы роеквіз мастацкай савецкай сацыялістычнай культуры, актыўна садзейнічаць паспяховаму выкананню велічных задач пабудовы камунізму ў нашай краіне.

Удзельнікі рэспубліканскай нарады работнікаў культуры БССР.

Давайце ж, таварышы, зробім усё неабходнае для таго, каб пераважны культурна-асветны ў сапраўдны апорны базы партыйных арганізацый па камуністычным выхаванню працоўных. Арганізуем сваю работу так, каб даносіць веды, культуру да кожнага савецкага чалавека. Будзем настольна шукаць і смела ўжываць новыя, найбольш даходлівыя формы работы з людзьмі. У палацах і дамах культуры, клубах і чытальных, а таксама ва ўсіх населеных пунктах, дзе няма культурна-асветнаў, будзем сістэматычна наладжваць лекцыі і даклады на палітычны, міжнародны, ацэтычны, вытворчы тэмы, тэматычныя вечары, вечары працоўнай славы, вечары пытаньняў і адказаў, канферэнцыі чытачоў, дыспуты, вусныя часопісы і г. д. З мэтай распаўсюджвання дасягненняў навукі і вопыту перадавоў пры ўсіх установах культуры створым кабінеты і куткі па прапагандазе перадавоў вопыту ў прамысловасці, будаўніцтве, сельскай гаспадарцы. Больш увагі звернем на ўсёмернае разгортанне мастацкай самалейнасці, палешым не змест, яе майстэрства, давайдем сёгата колькасць удзельнікаў мастацкай самалейнасці да 300 тысяч чалавек, даб'ёмся таго, каб кожны самалейны калектыв

КЛУБ КАЛГАСА «ПЕРАМОГА» ЛАГІСКАГА РАЁНА — АДІН З ПРЫГАЖАЙШЫХ БУДЫНКАУ У ВЕСЦЫ КОСІНА. ПАБУДАВАНЫ ЁН У ГЭТЫМ ГОДЗЕ. ЗА КАРОТКІ ЧАС, ЯК КЛУБ ПРАЦУЕ, ЁН СТАЎ САПРАДНЫМ ЦЕНТРАМ КУЛЬТУРА-МАСАВАЙ РАБОТЫ НА ВЕСЦЫ. ВЕЧАРАМІ ПЕШІ ЗАБЭДЫ ЛЮДЯ, ЧУЮЦЬА ВЯСЬЛЯТ ПЕШІ МОЛАДЗІ — ГЭТА ІНАКІ І ДЗЯУЧАТЫ РЫХТУЮЦА ДА КАНЦЭРТА МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ. У КЛУБЕ СІСТЭМАТЫЧНА ЧЫТАЮЦА ЛЕКЦЫІ НА РОЗНЫЯ ТЭМЫ, ПРАЦУЕ СЕМІНАР АГІТАРАУ.

На наядуім інструкцыйным семінары, на які сабралася больш сарака чалавек, старшыня калгаса Сцяпан Данільчыч расказаў аб тым, як ідуць справы ва ўсіх брыгадах, аб задачах, што ставяць цяпер перад калгаснікамі. Вопытам агітатарна-масавай работы падзяляўся агітатар трацэй брыгады, загадчык Мачужыцкай пачатковай школы Уладзімір Пляшчэвіч.

«Быў абедзены час. На брыгаднім двары сабралася многа калгаснікаў. Як толькі Уладзімір Антонавіч падыйшоў да іх, адразу заваявала гутарка. Размова зайшла аб Пасланні Старшыні Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчоўна кіраўнікам урадаў усіх краін па пытанню аб усеагульнай і поўным разабранні, пра аплонію прас-канферэнцыю кіраўніка Савецкага ўрада.

«У нас ёсць усе магчымасці вырашціць у другім годзе сямігодкі больш высока ўраджаі. — не агадзіўся агітатар. — трэба толькі больш увагі надаць перадавоў агратэхніцы.

Сваю думку ён абрунтаваў дакладнымі разлікамі. Уладзімір Антонавіч падтрымаў перадавыя калгаснікі. На брыгаднім сходзе было прынята абавязальства вырашціць і сабраць не менш дваццаці цэнтнераў жыта і 150 цэнтнераў бульбы з гектара.

«Таварыш і іншыя калгаснікі. І ў кожным слове ён адчуваўся гонар за сваю маці-Радзіму, за яе поспехі і магутнасць.

«Мы будзем яшчэ мацнейшымі, калі будзем працаваць не шкадуючы сіл сваіх, — заявіў механізатар Міхал Красуцкі. — Калі на суб'ёе я выконваў па паўтары нормы, дык цяпер абавязваюся даваць не менш дзювох.

«Вяскою, калі падвозілі вынікі, колькі хто за тыдзень вывез угнаеўш, што некаторыя калгаснікі адстаюць ад перадавоў на адзін — два райсы. Таму на наступнай «серадзе» (у гэты дзень падвозяцца вынікі работы брыгады), агітатар завёў гутарку на гэтую тэму. Ён расказаў калгаснікам аб выніках снежнаскага Пяна ЦК КПСС, аб тым задачах, якія партыя паставіла перад калгаснай вёскай. Агітатар падлічыў, што пры такіх тэмпах вывазі яны недаладуць на гектар па тры тоны ўгнаенняў, а гэта значыць, што ў брыгадзе будзе зніжаны ўраджай на 320 цэнтнераў. Недахоп у рабоце быў выпраўлены адразу ж.

«Агітатар ва ўсім дапамагае сваёй брыгадзе. Калі, напрыклад, спатрабілася правапанаваць кісьляныя глебы, ён сам знайшоў вапну ў валоцінах вёскі і арганізаваў здабычу і вывазку яе.

«Дваццаці пяць год Уладзімір Антонавіч працуе настаўнікам. Але не толькі тым ён вызначаецца, што яго вучны маюць добрыя поспехі ў вучоў. Вялікая заслуга яго і ў тым, што трэцяя брыгада заняла першае месца ў калгасе па ўраджайнасці, па арганізаванню праватэіі ўсіх гаспадарчых работ.

«Відовыя падзеі ў калгасным жыцці не праходзіць без актыўнага ўдзелу агітатара. Яшчэ зімой, калі ў брыгадзе ішло абмеркаванне плагана на другі год сямігодкі, калгаснікі абавязаліся сабраць з гектара па 16 цэнтнераў збожжавых.

«Самы пераканаваны метад у агітатары — гэта ўласны прыклад, — гаворыць Уладзімір Антонавіч.

«У сваёй практычнай рабоце, там, дзе гэта можна, ён і робіць так. Прыгадаем хоць бы выпадак з кукурузай. Гэтая культура вырошчаецца тут не так даўно. Калгаснікі не мелі вопыту ў доглядзе яе. Ды і сам Уладзімір Антонавіч слаба разбіраўся ў агратэхніцы вырошчвання кукурузы. Давялося яму прачытаць не адзін артыкул вопытных кукурузаводаў, не раз пугатарыць з аграномам, і толькі тады, як быў набыты

«Часта цяпер агітатар можна бачыць на полі, дзе ён аглядае пасевы. І няхай толькі ён заўважыць, што на тым або іншым участку слаба падкормлена культура або не прапалота, адразу ж усе падмаюцца на ногі. Уключваюцца ў справу і «Бавыя лісткі», які выпускаецца два разы на тыдзень, і сатырычны лістак «Джаля», і палымнае слова агітатара, і Дошка казачыкаў.

«Самы пераканаваны метад у агітатары — гэта ўласны прыклад, — гаворыць Уладзімір Антонавіч.

«У сваёй практычнай рабоце, там, дзе гэта можна, ён і робіць так. Прыгадаем хоць бы выпадак з кукурузай. Гэтая культура вырошчаецца тут не так даўно. Калгаснікі не мелі вопыту ў доглядзе яе. Ды і сам Уладзімір Антонавіч слаба разбіраўся ў агратэхніцы вырошчвання кукурузы. Давялося яму прачытаць не адзін артыкул вопытных кукурузаводаў, не раз пугатарыць з аграномам, і толькі тады, як быў набыты

«Узначаліўшы добраахвотную дружыню з ліку камсамольцаў, камуніст Пляшчэвіч дамогся таго, што ў Мачужычах няма цяпер выпадкі п'янак і хуліганства. А колькі лекцыяў на антыралігійныя, навукова-папулярныя тэмы прачытаў Уладзімір Антонавіч.

Калгаснікі вельмі паважваюць свайго агітатара, дарадчына і ваджа. В. КЛЕШЧАНКА.

МНОГАКТОВУЮ драматургію апошні час успінаюць толькі для таго, каб катаргарычна заявіць, што яна астае. Драматургію ж аднаактоўную амаль зусім не ўспінаюць, бо лічыць яе нечым нахшталт самадзейнасці ў літаратуры.

Вось чаму мне і хочацца на прыкладзе першага зборніка «Аднаактовыя камедыі» Міколы Алтухова паспрабаваць сур'ёзна пагаварыць, паразважаць.

У маленькай дзевядзі, што адкрыла зборнік, мы чытаем: «Аўтар — Мікола Алтухов пачаў друкавацца ў 1952 г. Ён напісаў некалькі многаактоўных п'ес, якія ставіліся на сценах тэатраў рэспублікі і па-за яе межамі. Апрача драматургічных твораў, аўтар піша нарысы і тэксты песняў». З гэтага вынікае, што перад намі не выпадковы чалавек, які толькі спрабуе свае сілы ў літаратуры, а драматург, паэт, нарысіст, карацей кажуць — пісьменнік.

Можна было б адразу ж пачаць з разгляду тых п'ес аднаактоўных камедый, якія змешчаны ў зборніку. Для рэцэнзіі гэта, магчыма, было б і правільна. Але я менш за ўсё збіраўся пісаць рэцэнзію. Зборнік камедый усхваляваў мяне не так тым, што ў ім прачытаць і што мне спадабалася, а больш тым, што не спадабалася, бо хібы, уласцівыя гэтаму зборніку, можна заўважыць і ў некаторых іншых такіх ж зборніках.

Існуе даўні і непахісны закон: драматургія — гэта сутыкненне характараў. Толькі найаўчашч характараў, гэта значыць жывых людзей з рознымі поглядамі, а адсюль і з іх рознымі паводзінамі, якія раскрываюцца ў дзеянні, г. зн. у канфілікце, робіць твор дзейным, цікавым. Чым манейшыя, больш п'яматранны характары, тым больш моцныя і дынамічныя іх сутыкненні, тым больш востры канфіліт. Глядзячы, па-заўважым, што з гэтым згодна, пазнаёміўшыся з новымі, дагэтуль яму яшчэ не знаёмымі людзьмі, робіць выдзівае сам. Яму дадзена права сказаць апошнія слова, хто з дзеючых на сцене людзей добры, хто блыты, хто зрабіў правільна, хто — не, хто высакародны, хто, наадварот, — ганейны і г. д. Паколькі глядзячы жывы чалавек і яго вера ў рэальнасць падзей, якія адбываюцца ў спектаклі, абавязана на праўду жыцця, дык другі, не менш важны закон для любога драматургічнага твора — ці габ

ПРА ГЭТА ВАРТА СУР'ЁЗНА ПАГАВАРЫЦЬ

та драма ці камедыя — логіка Логіка — гэта матываванасць падзей, сітуацыя, паводзіны дзеючых асоб у пэўных абставінах, іх жыццё.

Гэта ўсім вядомыя ісціны. Не можа іх не ведаць і Мікола Алтухов. Тым больш крыўдна, што, працуючы ў жанры драматургіі, ён палічыў магчымым аддзяцца іх. Возьмем першую камедыю «На ўкраіне сяла».

Аўтар адразу ж увядзе чытачоў у час і месца дзеяння. Перад намі сённяшняе калгаснае вёска. Ноч. Першыя словы песні, што непадалёку співаюць дзвюхчаты, і першыя рэплікі дзеючых асоб — Захара і Алесі — даюць яснае ўяўленне, у якім стане знаходзіцца герой. Яны кажуць адно аднаго. Больш таго, хлопеч прапануе дзвюхчаты руку і сэрца, просіць пайсці за яго амуж.

Для аднаактовай п'есы (і не толькі для аднаактовай, для драматургічнага твора ўвогуле) такая завязка, хоць і не вельмі новая і не арыгінальная, магпа б быць даволі дзейснай. Дадана — дзвюхчаты Алеся не вельмі спышаецца ў сельсавеце завісавца. Гэта, вядома, ускладняе ўзаемаадносіны дзеючых асоб, стварае вонкавы, хоць і не вельмі сур'ёзны драматургічны канфіліт. Але не паспеў чытаць і будучы глядзяч зразумець, што стрымлівае Алеся, які аўтар выводзіць традыцыйнага магчымага суперніка. І тут Алтухов сам адразу ж сяча сук, на якім сяліць, разбурае веру ў праўдзівасць будучых сутыкненняў, у паводзіны дзеючых асоб, у жыццёвасць прапануемых аўтарам абставін.

Супернік — Хвядос — п'яніца, абібож, дурань. Алеся не ўтойвае да яго сваёй пагарды. А Захар (я забягаю крыху наперад), пачынаючы адразу ж раўнаважыць, ператвараецца ў холце даўнейшых падзей ледзь не ў Агала.

Так пачынаецца ў творы першая напружка. Бацька Хвядоса, старшыня сельгасу Завін (у спісе дзеючых асоб ён запісаны як «пашчы, прыпрытыны чалавек») спускае сумленную жанчыну Ганну Іванаўну, бухгалтара райспажыўсаюза на махлярства. Гаворыць Завін з ёю, нічога ад яе не тоячы, нібыта Ганна Іванаўна даўно ў яго руках ці, як і ён, такая ж адукацыйна натурна. Калі Завін, на аўтарскай задуме, прыпрытыны чалавек, дык ён павінен ведаць, з кім, як і калі можна мець справу. І хоць Завін, як і чытачы, ясна, што Ганна Іванаўна на махлярства не пойдзе, стары не супакойваецца і, як той дурань, прадаўжае: піша бухгалтару запіску, каб тая ўсё ж згадзілася на значыства.

Так пачынаецца другая напружка. Далей напружка расце, як снежны камяк. У твор хлынула выпадковасці, непаразумеў, проста недарожнасці. Запіска, адрававаная Ганне Іванаўне, выпадкова трапіла да Алесі. Алеся, думачы, што гэта ёй напісаў Захар, піша ў адказ: «Я згодна, прыду». Гэты адказ прымае ўсрэд Заўдзіну, які ўжо радуецца поспеху будучай махінацыі. Радуецца адказу Хвядос, які выразіў, што Алеся згодна пайсці за яго амуж. Лена па ўсім — пакуце Захар, які, таксама прыняўшы ўсрэд тое, што Алеся гатовая пайсці за Хвядоса, хавае сваё каханне, праўдзівей, змяняе каханне на нянавісці.

Ён так і гаворыць Алесі: — А я кахаў цябе. Затое цяпер ненавіджу. Чуюсь — ненавіджу! Мне могуць сказаць — ну што ж тут бласлава? Тыпова для камедый быліянына. Такое можна знайсці нават у класічных камедый. Пачакаем рабыць такія паспешлівыя вывады, паглядзім спачатку, як разгортваюцца падзеі далей.

Ён так і гаворыць Алесі: — А я кахаў цябе. Затое цяпер ненавіджу. Чуюсь — ненавіджу! Мне могуць сказаць — ну што ж тут бласлава? Тыпова для камедый быліянына. Такое можна знайсці нават у класічных камедый. Пачакаем рабыць такія паспешлівыя вывады, паглядзім спачатку, як разгортваюцца падзеі далей.

Жонцы Завіна Ідзізіе нехта шаншу, што мужык яе толькі што сядзеў з нейкай кабетай. Гэтага дадаткова, каб і ў яе ўспыхнула раўнасць. Да гэтага трэба дадаць, што Хвядос выпадкова губляе запіску Завіна да Ганны Іванаўны, якую ён, Хвядос, перадаў Алесі (мы ўжо ведаем адказ Алесі) і Ідзізі, якая яе выпадкова знайшла, мае цяпер усе правы зрабіць мужу і чужой жанчыне скандал. Яна гэта і робіць.

У сувязі з тым, што Захар толькі што горава кахаў Алесю, а цяпер яе да канца азнаваўдзеў, дзвюхчаты ў страшэнным гора. Праўда, п'еса канчаецца шчасліва. Ідзізіга зразумела, што раўнавага дарма. Хвядос застаўся ў дурань. Завін выкрыты. Алеся і Захар зраўнаваюць усё сяло ды яшчэ і публіку на вяселле.

І тут трэба вярнуцца да таго, з чаго пачалася гаворка. Наколькі ўсё падзеі ў камедый лагічна матываваны, аднаўдзяць не толькі праўдзівасці, але і праўдзівасці (хоць у п'есі вядома, праўда сіцунічная праўдзіна на праўдзівасці жыцця). Вярну на сабе смеласць сказаць, што логіка ў п'есі няма. Усё пабудавана на выпадковасці, на непаразумеў. Людзі дзейнічаюць не па волі сваіх характараў, а па прымуе аўтара. Таму Ідзізіга і Захара, у прыпрытыны Завіна і Алесі, у сапраўдну сумленнасць Ганны Іванаўны, у правамернасць скандала з-за раўнасці, які ўчыняе Ідзізіга.

Усё распылаецца. Ці азначае гэта, што ў п'есі «На ўкраіне сяла» ўсё дрэнна? Не. У ёй ёсць і дадатнае: небагі дыялог. Дзеючыя асобы гавораць добрай, часта сакавітай мовай, у радзе выпадкаў нават і даціпнай. Гэта сведчыць аб тым, што Алтухов можа і павінен прадаўжаць сваю працу ў галіне складанага жанра — аднаактовай драматургіі. Лепшы доказ — «Чыстыя рукі» — другая п'еса, змешчаная ў зборніку.

Калі дазволіць сабе пажартаваць, то можна сказаць так: дрэнная тая многаактоўная п'еса, калі з яе лёгка можна зрабіць аднаактоўную або сцэну для астрады. Добра, калі з аднаактоўнай п'есы можна зрабіць п'есу якуюсь, азначна на ідэі, цікавую па зместу. Вось такой удалай аднаактоўкай здаецца мне камедыя «Чыстыя рукі».

Група студэнтаў выехала ў сельскагаспадарчую арцель дапамагчы калгаснікам выбраць бульбу. Сярод студэнтаў (іх пяць) дзвюхчаты з пачынным імем Аззілі. Яна закахана ў свайго аднакурсніка Віктара. Юнаку падабаецца сіцунічная калгасніца Фрося. Усе студэнты працуюць на полі, добра ўсведамляючы важнасць даручэння. І толькі адна Аззілі, робіць усё, каб працаваць як мага менш. Яна не хоча кіравацца ў амялі, сці шкада свайго манікура, ад такой работы рукі трапіць зграбнасць, а Аззілі хоча, каб яны ў яе былі чыстыя.

Аззілі аўтар супрацьстаўляе Фрося, і хоць вобразы дзвюхчаты ў п'есі кантрасныя, дастаецца гэта не тым, што адна аўтар малое чорнай фарбай, а другую белай. Не. Ён малое, праўдзівей — стварае характары, надаючы дзеючым асобам тыповыя рысы, якія вынікаюць з біяграфіі кожнай.

У адрозненне ад п'есы «На ўкраіне сяла» тут амаль няма выпадковасці, немагаваных учынкаў. Герой дзейнічае лагічна, заканамерна, зыходзячы зноў жа кожны са свайго

характара. Таму і запамінаецца дзед Цімох: вельмі дэплай, прыгожы выглядзе Ганна Федараўна; нельга заблытаць Віктара з Сяргеем і Нічыпарам, Машы з Фросяй. Цікава разгортваюцца ў п'есі і сюжэт. Радуе індывідуалізаваная мова дзеючых асоб. Падукаўна трапіла і зусім заканамерная канцоўка, калі Віктар гаворыць Аззілі:

— Аззілі! У цябе брудныя рукі. А Аззілі нічога не застаецца, як разгублена адказаць:

— Гэта ж толькі манікур.

Так аднаактоўная п'еса «Чыстыя рукі» ўнімае ідэю непрымырчасці да тых, хто дае толькі аб сабе, жыць толькі для сабе, цураецца працы. І хоць на такую тэму ўжо напісана багата драматургічных твораў, аднаактоўка не паўтарае кімсьці ўжо знойдзенае. І пераконаны — лесе людзей і п'есі, іх характары, стаўленне да жыцця, сутыкненні — прычыны, а не дробязныя. Высакароднасць пачуццяў, шырае каханне і «каханне практычнае», навілетчынасць, акая ёсць у аднаактоўцы, даюць усё магчымае для таго, каб на аснове яе стварыць п'есу многаактоўную.

Трэцяя п'еса ў зборніку — «Дзвюхчатыя капыты». Яна напісана на антыраціённы тэму. Не буду перакрываць яе сюжэт. Адначу толькі, што і ў гэтым творы аўтар здолеў намалюваць асобныя, даволі яркія вобразы. Я маю на ўвазе адмоўныя — знахарку Шыбу і дзяка. Знойшоўшы трапіна дэталі, дакладныя характарыстыкі, Алтухов у дзельным выпадку карыстаецца прыёмамі сатыры. Як знахарка, так і дзяка самі ні на калі не вераць ні ў бога, ні ў чорта. Перацвяржаюць забавоны ў сродак нажывы, яны пачынаюць смяюцца з тых, хто карыстаецца іх паслугамі. Трыма-чатыра радкамі аўтар малюе «дзвюхчатыя» партрэт гэтых «божых служак».

Не магу не прывесці радкі, з якімі дзвюхчаты гавораць да Андрэя:

— Чакай, юнак! Мараллю хрысціянскай табе не надакучу, бо ўсе роўна не прымеш. А працу, як бога, павы на паўдзёрку, га?

Такім — п'яніцам, гарэзіва цынічным праходзіць гэты дзвюхчаты камялю, усімі сваімі паводзінамі зрываючы маску з божых пастыраў, якія сам-тэм захаваюць і забурдзваюць нашу чыстую амялю.

Дакладны і вобраз знахаркі і тут аўтар знойшоў сакавіты фарбы, каб паказаць агідны твар хлусівай, хівай, разбэшчанай жанчыны. Менш дакладна вылісаны характары астатніх дзеючых асоб і асабліва Андрэя. Ён увягуле стаіць як бы па-за дзеяннем п'есы і служыць хутэй зменным званом паміж астатнімі героямі.

Рознымі паказаў Алтухов дзвюхчаты — Софю і Анэлю. Праўда, тут аўтар зноў жа, як і ў камедый «На ўкраіне сяла», не падуе пра глыбокую, пераканаўчую м. віроўку ўчынкаў дзеючых асоб. Так, Софя — дзвюхчаты, акая прасіць дапамогі ў знахаркі, дачка нейкага раённага начальніка. Пры любых абставінах такая дэтал з біяграфіі Соф'і прымушае ўзяць над сумленне яе ўчынак. У той жа час Анэля ваіне са знахаркай, хоць яна яе племніца.

Яшчэ дае камедый змешчаны ў зборніку — «Дарэмны перапладох» і «Выпраўлена верыць». Яны хутэй нагадваюць анекдоты. Паколькі ў анекдоты ўсё можа быць верагодна, няма патрэбы ў глыбокім разглядзе гэтых аднаактоўкаў. І першая і другая выклікаюць шыры смех, яны даціпна пабудаваны, больш правільна кажучы, добра расказаны. Яны маюць і канкрэтны адрас. У адным вы-

падку абмяяна падваргаецца пра-нырлівы старшыня калгаса, якому паведамілі, што да яго везуць «Рэвізора» (тэатральную пастаўку), а ён прымае гэта за прыезд рэвізора сапраўднага. У другім — гісторыя малых людзей, якія прыйшлі ў ЗАГС рэгістраваць шлюб, а ім памылкова паставілі ў пашпартах пячатку разводку.

Нягледзячы на тое, што ў аснове кожнай камедыі пакладзены анекдот, аўтар здолеў значна палічыць іх змест, зрабіў іх мотанакрававанымі.

І, нарэшце, апошняя камедыя ў зборніку «Хараша ў Забродзі». Як і ў першай п'есі ў кніжцы — «На ўкраіне сяла», тут дзейныя пачынаецца таксама з таго, што хлопеч — будучы будаўнік Васіль прызначае ў каханні Ідзізіна Галі. Яна ад'язджае да сабе ў калгас, ён неўзабаве скончыць тэхнікум, прыдзе да яе. Гэтая сценка, акая адбываецца перад засонкай, з'яўляецца спецасаблівай завязкай. Далей дзейныя пачынаюцца ўжо непасрэдна ў калгас, куды прыязджае Васіль. І вось тут зноў ледзь не з першых жа рэплік дзеючых асоб рухаючай сілай далейшых падзей з'яўляецца сіцунічная прыдуманая аўтарам сітуацыя. Старшыня калгаса, куды прыехаў Васіль, нават не пагаварыўшы з ім, імкнучыся абавязкова атрымаць тэхніку будаўніцтва ў сабе (у калгасе трэба будаваць клуб, млын, кароўнік), не знаходзіць іншага рашыня, як толькі зрабіць усё, каб Васіль захаваўся ў якую-небудзь тутэйшай даўчыну. Ніякага ў акую, абы захаваўся. Тады яго ажыяць і ўсё. Ад слоў старшыня пераходзіць да справы. На Васіля напускаюць гудзятку Зосю, акая і павіна «прывязак» яго да калгаса.

Так пачынаецца чарговая блытаніна, па ходу якой Васіль перастае верыць Галі (яму казалі, што яна кахае другога), а Галія пераходзіць з Васілем на «вы».

— Я не жадаю з вамі гаварыць. Абодва шалёна раўнуецца і перажываюць.

Праўда, і тут усё становіцца на месца. Азіз з герояў п'есы гаворыць (да публікі):

— Таварышы, вы быццё нараджэнне пачыслай самі!

Старшыня калгаса (па аўтару, думачы аб сваім):

— Вы баючы нараджэнне клуба, млына, кароўнікаў.

А ўсё астатняе, узвучыўшы за рукі, выходзяць на авансцену і гавораць, а мо' і спяваюць:

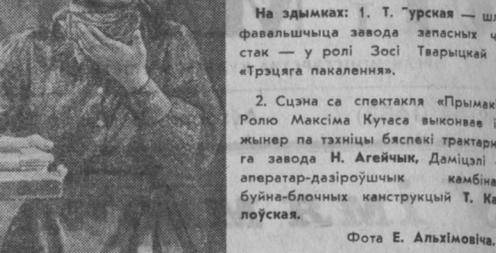
Ноч-прыгунаца завітала, Спектакль ужо зачыняць час. Калі ж у п'есі што наўдала, Прабачце аўтара і нас.

Гаворачы вышэй ад п'есы «На ўкраіне сяла», я спрабаваў давесці, што ў ёй дрэнна. Тая ж заўвагі пачкам даціпнай і камедый «Хараша ў Забродзі». У гэтай аднаактоўцы, як і ў той, зусім адсутнічае логіка ў паводзінах людзей — вобразы сіцунічнага твора. Адсюль не верым у тое, што Васіль кахае Галю, а тая яго, не верым у рэальнасць такога старшыня калгаса; і здаецца нежыццёвым тое, што хацелі расказаць аўтар.

Прабачыць выканаўцаў спектакля можна. Аўтар — нельга. П'еса «Хараша ў Забродзі» М. Алтухову не ўдалася.

Той, хто аднойчы паспрабаваў напісаць аднаактоўную п'есу, добра ведае, наколькі гэта часам болы складана, чым напісаць п'есу многаактоўную. Разглядваючы зборнік Міколы Алтухова, я шчыра радуся таму добраму, што знойшоў у ім, і вельмі здзіўлены блэгі і недаробным. Гэта першы зборнік драматурга. І таму хачуся б пагаварыць з ім без скардак, шыра, па-таварыску. Тым больш, што такая размова аб аднаактоўнай драматургіі даўно наслела. І гаварыць аб гэтым трэба сур'ёзна.

А. МАУЗОН.

Фота Е. Альхімічэ.

Фота Е. Альхімічэ.

ЗАЛАТЫ ФОНД

— Давіце створам «залаты фонд» музычнага вучылішча, — прапанова педагога В. Гольдберг, які падтрымаўся запісавы выступленні выканаўцаў на магнітафонную стужку.

— Выдатная ідэя, — горава падтрымаў яго дырэктар Л. Школьнікаў.

— Пачнём, бадай, з сённяшняга дня.

Гэтая кароткая размова адбылася перад пачаткам канцэрта выпускнікоў Брэсцкага музычнага вучылішча. Нам падумаўся, што стварэнне фонду лепшых запісаў канцэртных выступленняў студэнтаў будзе спрыяць палітычнаму настановак вучэбна-педагагічнага працэсу.

Канцэрт выпускнікоў прайшоў з вялікім поспехам. Пяністка З. Палова дадзела да слухачоў прыгожыя скерца сі-мінор Шапана, І. Бондарава на высокім прафесійнальным узроўні сыграла «Шум лесу» Листа, Цюбунова гучалі венгерскія мелодыі ў выкананні балалаечніка З. Галоўкі.

Скрыпачы і баяністы, дукавікі і Брэст.

У выдавецтве «Малая гвардыя»

Выдавецтва ЦК ВЛКСМ «Малая гвардыя» выпусіла зборнік вершаў Еўдзікі Лось «Калі памытаць пра сонца» ў перакладзе з беларускай на рускую мову. Радуе тое, што пераклад з беларускай мовы ў гэтым выдавецтве сталі ірэдзімі і малая дзвюхчаты Беларусі з кожным годам пачынае займаць пачынае месца на паліцах бібліятэк Саўецкага Саюза.

У зборніку увайшло 66 вершаў і невялікая біграфіяная нататка. Вершы перакладзены І. Бурсавым, І. Васілеўскім, Н. Вайткovichам, В. Жукавым, В. Кулевым, Г. Ладоньшчыкам, Н. Мядзведзевай, В. Савельевым і Я. Хелескім.

Тыраж кнігі 2 500 экзэмпляраў.

Аркадзь МАРШІНОВІЧ

Сяру не загараеці

1.

У доверы пастукалі. Аліса Іванаўна толькі што прылгела на кананцы, каб пачытаць кнігу, і на гэты стук у доверы яна адкінулае не адразу і нехавотна. Чамусьці ў яе не з'явілася прадчування ці думкі, што гэта нехта прыйшоў калікае да хвората.

Так яно і было. У дзвярах паказалася танкавае постаць Гірыловіча.

Аліса Іванаўна села, паклаўшы кнігу на калені, і моўчкі назірала за Гірыловічам, забыўшы нават пачытацца. Яна і ўрадавалася яго прыходу і адначасна адчула, які балача заняўся ў грудзях, і гэтак супярэчлівае пачуццё быццам скавала яе.

Гірыловіч, пазіраючы на Алісу Іванаўну, прайшоў да стала і стаў ля крэсла, не апаважыўся сесці без яе запрашэння. Так, стаячы, не зводзячы погляду з яе баявага твару, Гірыловіч і пачаў гаварыць:

— Я па справе... па грамадскай справе... Парброду даручыла мне падтрымаць план шэфскай работы нашай інтэлігенцыі сярод жывёлаводаў першай брыгады...

Аліса Іванаўна ведала, што на малочнай ферме гэтай брыгады з летаняга года працую адна моладзь, што наядна даяркі і пастухі ўзялі абавязальнасць жыць і працаваць па-камуністычнаму. Слаўныя людзі! Яна на момант забыла, што перад ёю стаіць менавіта Гірыловіч, і сказала, нарэшце:

— Сядзіце, калі ласка. Тады — упершыню, як ён увайшоў, — яна глянула яму ў вочы, позірк іх сустрэліся, і гэта аднаго моманту халіла, каб Аліса Іванаўна зразумела, што Гірыловіч прыйшоў не толькі, каб выканаць партыйнае даручэнне.

— Дык што ад мяне патрабуюцца? — запытала

Аліса Іванаўна, стараючыся ўсё ж быць халоднай і безэмацыйнай. — Правесці некалькі гутарак з даярцамі?..

— Мабыць, так. — Ну, добра, я прадамаю тэмы... Гэта ж не зараз траба?..

— Ліні праза-тры партбюро будзе зацвярджаць план.

Гаворка, здаецца, закончылася. Наступіла маўчанне. Яно было трымаўнае, і Аліса Іванаўна зразумела, што калі ён зараз жа не пойдзе, то здарыцца непараўнае...

2.

Ён не пайшоў. А яна закрыла далонамі твар і ўспіналася, і асуджала сябе, і цвярдзіла сабе: «Нашто мне гэтыя пакуты?..»

Што ж, сэрцу не загадаеці. Гэта пачалося летась, калі Аліса Іванаўна прыехала ў Рабінаўку. Нейкі яна ішла на ўрачыны ўчастак і на вуліцы, непадалёку ад школы, сустрала Гірыловіча. Яна тады яшчэ амаль нікога не ведала ў Рабінаўку. Не ведала і яго. Проста па знешняму выглядзе здагадалася, што гэта, мабыць, настаўнік. Ён здаўся ёй вельмі малым. Напэўна, усе хударыліва, спрытныя ў хады і рухах людзі выглядаюць маладзей сваіх год.

Яны зірнулі адно на аднаго і размінуліся. Надзячоркам, вяртаючыся дамоў з работы, Аліса Іванаўна міжволі прыпыніла крок ля школы, быццам бы той незнаёмы настаўнік абавязкова павінен быў і цяпер сустраціць ёй тут. Яго, вядома, не было. Але цяпер Аліса Іванаўна зразумела, чаму гэта ўвесь дзень у яе быў нейкі прызнаны настрой, чаму трымаўна працуючы нечага радаснага. Зразумешчы гэта, яна ажно накіпала з сабе: «Дурнеўнака, як дзвюхчаты...»

А ёй ужо дваццаць сем. А яна ж ужо зведзала і каханне, і замужжа. Але мо' таму, што яно было горкае, недаўгавечнае, мо' таму яе сарца гэтакае чулае да пачуцця, так прагне яго...

Праза два дні яны ўбачыліся на сходзе ў клу-

АПАВЯДАННЕ

АПАВЯДАННЕ

Мінула восень, настала зіма. Адночы, гэта было ў сярэдзіне снежня, Гірыловіч прыйшоў на ўрачыны ўчастак. Аліса Іванаўна, як і кожнага пацыента, запрасіла яго сесці, запыталася:

— Што ў вас?

Ён пазіраў на яе і ўсміхаўся, але, нягледзячы на ўсешку, з твару яго не сыходзіў адбітак задуманасці і стомленасці.

— Захвараў на яе, Аліса Іванаўна, — сур'ёзна адказаў ён, перастаўшы ўсміхацца. — Блессоніца і штодня галава балюць...

Аліса Іванаўна было памкнулася прапанаваць яму расправіцца да поёса для агляду, але Гірыловіч пасля невялікай паузы працяваў:

— Усё пра гэта думаю. І дзень і ноч... Я кахаю вас... Дзеся гатата і прыйшоў, каб сказаць, і ні за якімі лекамі...

Твар Алісы Іванаўны заірдаўся. Яна не магла авалодаць сабою, каб адказаць, і Гірыловіч падыйшоў да яе блізка-блізка, загаварыў зноў:

— Не магу без вас я... Скажыце мне што-небудзь, чаму вы маўчыце?..

Яна прыстала з крэсла, адступілася на крок, быццам асперагаючыся, што Гірыловіч можа абняць яе. Гэты ле рух ён, як ні быў мошна ўраўнаважана, заўважыў і раптам з болем падумаў, што яна зараз запытае, ці мае ён права і на сваё каханне і на яе ўзаемнасць.

Аліса Іванаўна глыбока ўздыхнула і загаварыла:

— Не ведаю, што і сказаць вам, Анатолю Міхайлавічу... Каханне без уза

Ул. Дубоўка належыць да першага пакалення беларускіх савецкіх пісьменнікаў...

Літаратурная малодзец яго супала з першымі гадамі станаўлення савецкай літаратуры...

У той час, калі ў маладой нашай паэзіі было яшчэ многа абстрактнага, агульнага і нагладжанага захвалення...

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР у дзень шасцідзесяцігоддзя паэта Уладзіміра Дубоўкі паслала яму сардэчнае віншаванне...

Пасля доўгага перапынку старэйшы паэт рэспублікі Ул. Дубоўка зноў уключыўся ў актыўнае творчае жыццё...

Зусім нядаўна мы прачыталі новую казку, што ўзрасла на беларускім Палессі...

Маленькая птушка сніжочка адважылася ляцець адна да сонца, каб прынесьці агонь людзям на палескія балоты...

Сяброўскі шарж

На бераг выцягнуўшы човен, Ідзе юнакча хадой І «Перад іменем любові» Трасе з запалам бародой.

Ягор КУДРЫЦКІ. Мал. Л. ЧУРКО.

заныла ў грудзях, але адначасна падумалася, мо і добра, што яго няма. Першая частка вечара была прысвечана ўшанаванню перадавых людзей калгаса...

Эх, пайду я ў поле Дольчкі шукаць... Гэтае месца ён праспяваў з асаблівай сілай, ажно Аліса Іванаўна адчула, што ёй хочацца плакаць...

ты болі не прыходзь да мяне. Будзем проста знаёмымі... Не хацеў верыць і ён. Яму было страшна нават падумаць, што пасля сённяшняй сустрэчы яна зноў стане далёкай і чужой...

рачы на сваю маму. Яе сядзелі, замурваны твар чамусьці вельмі ўзраў Алісу Іванаўну. Нахіліўшыся над хворай, Аліса Іванаўна ўзяла яе руку, намалала пульс...

Але вось Аліса Іванаўна пачала аперацыю. І ўжо, здаецца, не было ніякіх боляў. Яна не запамінала, як адчувала сябе ў час аперавання, якія былі ў яе рухі, хто яе памагаў ёй.

БРАТНІЯ СУСТРЭЧЫ

З кожным годам мацее сувязь братніх савецкіх літаратур. У Беларусі працягваюць з вялікай цікавасцю знаёмыцца з творамі пісьменнікаў Украіны, Грузіі, Туркменіі і другіх...

Надаўна працуючы Латвіі запрасілі ў сваю рэспубліку беларускіх літаратараў. Саюз пісьменнікаў БССР прыняў гэтае запрашэнне. Выправа выехала ў Латвію ў першай палове верасня...

Намечана тамсама правядзенне літаратурных вечараў. Беларускія прэзідэнт і паэты выступілі перад тэатральнай камандай у Даугавпілі. Сярод іх былі і нашыя паэты...

Вырашана тамсама правядзенне аб'яднанай тэатральнай і музычнай праграмы ў дама культуры прыкладна ў канцы верасня...

Не так даўно, у красавіку сёлета года, перад пазедак у Нежнін адкрыццё мемарыяльнай дошкі Францішку Багушэвічу, а абшчынны некалькі мініскі магазінаў у пошуках кніг выдатнага беларускага паэта-дэмакрата...

Наспела патрэба ў новым выданні твораў пачынальніка крытычнага рэалізму ў беларускай літаратуры не толькі таму, што няма яго кніг у продажы...

Увогуле трэба сказаць, што ў пераўражанні ў В. Дунін-Марцінкевічам і М. Багдановічам чамусьці Ф. Багушэвічу не пашанцавала з выданнем кніг. Дастаткова сказаць, што апрача шэрагу хрэстаматый і розных зборнікаў асобнымі кнігамі выбраныя творы Ф. Багушэвіча на беларускай мове выходзілі пасля рэвалюцыі ў Савецкай Беларусі ўсяго толькі тры разы: у 1940, 1946 і ў 1952 годзе!

У той жа час кнігі В. Дуніна-Марцінкевіча выдаваліся ў 1940, 1945 і 1957 гадах, а ў 1958 годзе выйшаў аднатомнік, дзе найбольш поўна сабраны творыя спадчыныя пісьменніка, у тым ліку пераклады на беларускую мову некаторых польскіх твораў. Яшчэ больш і поўней выдаваліся ў БССР творы Максіма Багдановіча. Апрача выбраных твораў (1940, 1946, 1952 гг. выдання), двойчы выходзілі ў Беларусі зборнікі паэмы і вершы Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Назіраюцца дзіўныя адносіны да творчасці Ф. Багушэвіча. З аднаго боку, заканамерная пільная ўвага беларускіх літаратуразнаўцаў і філосафаў да выдатнага паэта-дэмакрата — аднаго з найбольш цікавых прадстаўнікоў айчынай літаратуры XIX стагоддзя (манатграфія В. Барысенкі, працы М. Ларчанкі, С. Майхровіча, І. Лушчыцкага і інш.). З другога боку, ніхто з даследчыкаў не пакапаўся ў гэтым пытанні аб поўным выданні твораў пісьменніка, які дайшоў да нас, ніхто не прыклаў належных намаганняў, каб сабраць і выдаць пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які ў свой час трапіў у палітвязніцкі друк, яго вершы і публіцыстыку на польскай мове, а таксама аднаробваўшы неопублікаваныя пісьмы да Элізы Ажэшкі. Чамусьці амаль усе даследчыкі абмяжоўваліся ў сваіх працах агульнавядомымі творами паэта, памылкова лічылі, што нібыта пошукі новых матэрыялаў не дадуць ніякіх вынікаў.

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Чаму ж няма ў нас аднатомніка твораў Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва? Чаму ў нас няма кнігі выдатнага паэта-дэмакрата — аднаго з найбольш цікавых прадстаўнікоў айчынай літаратуры XIX стагоддзя (манатграфія В. Барысенкі, працы М. Ларчанкі, С. Майхровіча, І. Лушчыцкага і інш.). З другога боку, ніхто з даследчыкаў не пакапаўся ў гэтым пытанні аб поўным выданні твораў пісьменніка, які дайшоў да нас, ніхто не прыклаў належных намаганняў, каб сабраць і выдаць пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які ў свой час трапіў у палітвязніцкі друк, яго вершы і публіцыстыку на польскай мове, а таксама аднаробваўшы неопублікаваныя пісьмы да Элізы Ажэшкі. Чамусьці амаль усе даследчыкі абмяжоўваліся ў сваіх працах агульнавядомымі творами паэта, памылкова лічылі, што нібыта пошукі новых матэрыялаў не дадуць ніякіх вынікаў.

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Аб перыядызацыі гісторыі беларускай літаратуры

Артыкулы доктара філалагічных навук П. Ахрыменкі «Аб перыядызацыі гісторыі беларускай літаратуры» («Літаратура і мастацтва» № 45, 46, 47, 1960 г.)... Мы здзішчэнні, цікавыя ў плане пастаўленага пытання. Але яны, безумоўна, канчаткова не вырашаюць пастаўленага пытання. І перш за ўсё таму, што аўтар, захапіўшыся палемікай, у асобных пытаннях або паўтарае меркаванні, іны раз нічым не абгрунтаваўшы.

П. Ахрыменка правільна падкрэслівае, што ў аснове перыядызацыі гісторыі беларускай літаратуры павіны быць пакладзены гісторыя развіцця беларускага народа, яго барацьба за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. Але ў сваёй перыядызацыі ён таксама дапускае эклектызм, адвольны падзел на перыяды асобных раздзелаў гісторыі беларускай літаратуры.

Старажытнюю беларускую літаратуру, акрамя перыяду літаратуры Кіеўскай Русі, П. Ахрыменка падзяляе на чатыры перыяды: першы перыяд працэсу фармавання беларускай народнасці, літаратура паэтычнага і філалагічнага характару, літаратура паэтычнага і філалагічнага характару, літаратура паэтычнага і філалагічнага характару...

Наспеешая патрэба

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Зборны твораў паэта: двухтомнік 1927—1928 гг., дзе для свайго часу былі даволі поўна прадстаўлены яго творчасць, аднатомнік «Творы» 1957 года выдання, у якім сабраны ўся пэрыядычная спадчына пісьменніка (у хуткім часе выйдзе ў выдавецтве АН БССР другі том — проза, публіцыстыка, крытычныя матэрыялы, бібліяграфія выданняў і літаратура пра творчасць М. Багдановіча).

Чаму ж няма ў нас аднатомніка твораў Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва? Чаму ў нас няма кнігі выдатнага паэта-дэмакрата — аднаго з найбольш цікавых прадстаўнікоў айчынай літаратуры XIX стагоддзя (манатграфія В. Барысенкі, працы М. Ларчанкі, С. Майхровіча, І. Лушчыцкага і інш.). З другога боку, ніхто з даследчыкаў не пакапаўся ў гэтым пытанні аб поўным выданні твораў пісьменніка, які дайшоў да нас, ніхто не прыклаў належных намаганняў, каб сабраць і выдаць пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які ў свой час трапіў у палітвязніцкі друк, яго вершы і публіцыстыку на польскай мове, а таксама аднаробваўшы неопублікаваныя пісьмы да Элізы Ажэшкі. Чамусьці амаль усе даследчыкі абмяжоўваліся ў сваіх працах агульнавядомымі творами паэта, памылкова лічылі, што нібыта пошукі новых матэрыялаў не дадуць ніякіх вынікаў.

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

Між тым, на шчасце, пошукі невядомых матэрыялаў Ф. Багушэвіча не такія безнадзейныя, як некаторым здаецца. Надаўна аўтару гэтых радкоў удалося натрапіць у польскім друку на цікавыя звесткі пра жыццё і творчасць Ф. Багушэвіча, які найбольш поўна ахопліваюць яго літаратурнае спадчынае мастацтва...

ПЫТАННЕ ПАСТАЎЛЕНА, АЛЕ НЕ ВЫРАШАНА

Да гэтага часу ўжо ўсталявалася практыка дзяліць савецкую літаратуру на пяць або чатыры перыяды. У прыватнасці, менавіта з пяці перыядаў пачаўся падзел на перыяды М. Патрыцічам, аўтарам «Праграмы па гісторыі беларускай літаратуры для педагогічных інстытутаў». І сапраўды, той, хто цікавіўся літаратурным жыццём краіны, ведае, што перыяд грамадзянскай вайны, аднаўлення народнай гаспадаркі і індустрыялізацыі краіны (1918 — 1929 гг.) — першы этап станаўлення і развіцця беларускай савецкай літаратуры, нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па змесце. Таксама маюць рацён, калі вылучаюць у асобны перыяд літаратуры даваенных пятагод, перыяд Вялікай Айчыннай вайны, літаратуры пасляваенных гадоў і да апошняга часу. Спраба П. Ахрыменкі падзяліць савецкую літаратуру на два перыяды — перыяд станаўлення сацыялістычнага рэалізму і перыяд панавання яго як метад — няўдачна. Такі падзел вельмі агучылі і не дае магчымасці канкрэтна вызначыць і стывілавы асаблівасці кожнага пісьменніка, і гістарычныя зрухі ў сацыялістычным грамадстве на шляху да поўнай перамогі камунізму.

Артыкулы П. Ахрыменкі карысны тым, што ставяць праблему перыядызацыі гісторыі беларускай літаратуры на шырокае абгаварэнне.

М. КАРПАЧОУ, выкладчык беларускай мовы і літаратуры Рэчыцкай сярэдняй школы № 3.

М. КАРПАЧОУ, выкладчык беларускай мовы і літаратуры Рэчыцкай сярэдняй школы № 3.

Наспеешая патрэба

фільм і праспект выдання збору твораў Ф. Багушэвіча. На мою думку, гэта павінен быць поўны збор усіх без выключэння мастацкіх твораў і найбольш цікавых публіцыстычных артыкулаў і нататак. Перш за ўсё неабходна ўключыць зборнік «Душа беларуская» і «Смык беларускі», які ў савецкіх выданнях ні разу поўна не перадрукаваўся. Абавязкова трэба ўключыць усе беларускія і польскія вершы, якія не ўвайшлі ў зборнікі Ф. Багушэвіча і друкаваліся пасля яго смерці ў розных выданнях («Варта» № 1, 1918 г., «Насіс» № 2, 1920 г., «Бесыда літэратуры» № 24, 1900 г., а таксама ў «Выбраных творах» Ф. Багушэвіча (1952 г.) і ў «Нарысах гісторыі беларускай літаратуры XIX стагоддзя» С. Майхровіча (Мінск, 1957 г.).

Пара паўней пазнаёміць чытача з працай Ф. Багушэвіча. Апрача агульнавядомых твораў «Дзідзіна», «Сведка» і «Паліцэўшчык», варты ўключыць і «Тралялячак», вельмі цікавыя ў сэнсе тэматыкі, мастацкага стылю і мовы. Вядома, патрэбны змяшчэнні публіцыстычных твораў і знагарычаны нататкі пісьменніка, — поўна, дагэтуль невядомая спадчына Ф. Багушэвіча. Абавязкова трэба пакапацца і ў тым, каб атрымаць з Польскай фотакопіі лістоў беларускага паэта да Э. Ажэшкі, а таксама надзяліць сувязі з польскімі навуковымі бібліятэкамі і ўстановамі, якія могуць дапамагчы выявіць іншыя невядомыя творы Ф. Багушэвіча, новыя звесткі пра яго жыццё і дзейнасць.

Выданне збору твораў Ф. Багушэвіча будзе важным укладом у справу даследавання і вывучэння творчай спадчыны аднаго з выдатнейшых прадстаўнікоў крытычнага рэалізму ў беларускай літаратуры, з'явіцца добрым падарункам чытачу да 125-годдзя дня нараджэння слаўнага сына беларускага народа, якое будзе неабавязкова адзначацца.

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

ДАВЕР'Е АКРЫЛЯЕ ЧАЛАВЕКА

Міколу крыху больш за 20 год. Біграфія яго проста. З адзінаццятга года займаўся зладзейскімі справамі. Лазіў па кішнях. Потым пераважніцкаваў і стаў больш важным злодзем. Рабіў напады на магазіны, ашчадныя касы. У зладзейскім свеце, як кажуць, Мікола быў добра вядомым чалавекам. Трапіўшы ў турму, Мікола ніколі не працаваў.

Ніхто сярод таварышаў не ўмеў так гуляць у карты, як Мікола Стратакат. Ён ведаў дзесяткі махлярскіх прэмаў. І кожны, хто не хацеў мець непрыемнасцей, павінен быў прагуляваць Стратакату свой заробак, перадачу, пасылку. Знявольены называлі Міколу сваім атаманам.

Калі ўдзельніцтва ў месца знявольення або калі Стратакат выходзіў на волю, яго можна было бачыць у Крэме, на Каўказе, на Далёкім Усходзе, у Сібіры, Маскве, Ленінградзе, Кіеве і ў дзесятках іншых гарадоў. Зрадуць ён пачаўся ў Добрушы. Але доўга на свабодзе не затрымаўся. Тут яго вядоў ісе — і дарослыя і малыя. Сярод суседзяў амаль не было такіх, каго б ён не пакрыўдзіў, у каго што-небудзь не ўкраў. У Добрушы пра Стратаката не маглі гаварыць спакойна. Адно яго прывітанні выклікала гнеў і абурэнне.

Дзесяты людзей займаліся выхаваннем Стратаката. Яго спрабавалі вучыць, але ён прарваў: «Вучоная вучыць — толькі час марнаваць», — хоча закончыць ён усю пачу класаў школы.

— Не ведаю, — кпіў ён з выхавальцаў, — дзе спартроўка і гэта вяду? Можна вы параіце? — Глядзце Стратакату на выхавальцаў з такім нахобтам, што ў тых руці апускаліся. Праз нейкі час яны зноў шукалі шляхоў да яго сэрца і розуму.

Стратакат ўмеў нават у самага асцярожнага чалавека дастаць з кішні кашалек, адмакнуць любы замок, прагуляць за дзень у карты некалькі тысяч грошай. Іншыя, што не былі здольны на такое, павінны былі ва ўсім падпарадкавацца яму, Стратакату. І наогул, калі ў чалавека няма таленту, разважаў Стратакат, ён павінен працаваць.

Ні аднаму з выхавальцаў ніколі не ўдзельнічаў прывабіць Стратаката да працы. Якой бы захапляючай яна ні была — Стратакат заставіўся да ўсяго абыймаваць.

Аднойчы ў турме з'явілася камісія і пачала пераглядаць справы знявольеных. Перш за ўсё яна паглядзела людзямі, якія сядзелі на першай судзімасці. Амаль кожны, хто быў асуджаны ў першы раз, ішоў на камісію глыбока ўсхваляваны, з надзеяй, што яго выпустяць на волю. Як толькі перад членамі камісіі паявіўся чалавек, які разумее, што зладзейства — гэта яно чалавечай годнасці, што ён сумленнай працай можа і павінен заваяваць сабе права называцца грамадзянінам нашай Радзімы, перад ім адчыняліся дзверы турмы.

Пакуль пераглядалі справы людзей на першай судзімасці, Стратакат быў спакойны. «Адных выпускаць, другіх на іх месца прывядуць, — разважаў ён. — Святое месца пустым не бывае».

Але атрымліваўся інакш. У турме амаль не засталася людзей з першай судзімасці. Тады камісія пачала выклікаць да сабе зладзейцаў, якія сядзелі на другой раз. Калі першы з іх, усхваляваны, са слязамі радасці на вачах прыбег у камеру і, спісваючыся, абраў рэчы, Стратакат занепакоіўся:

— Паўжа і чабе вызваляюць?

— Вызваляюць, далібог, вызваляюць... — гаварыў той. — Паверылі мне, разумееш, Мікола, паверылі.

лі. І я даў слова, што на сваім мінулым стаўлю крыж. Паступіў на завод, спачатку слесарам, а там абавязкова канструктарам буду...

— А турма? — злосна спытаў кулакі Стратакат. — Ты падумаў аб гэтым? Як жа без чабе будзе турма?

— Абыдзешца без мяне, абыдзешца. Мікола, падумай, яна і без чабе абыдзешца!

— Не, без мяне турма не абыдзешца. — і махнуў рукой. — Вось пабачыш, ты хутка вернешся. Не веру я, што ты ўжо больш ніколі не будзеш злодзем. Абавязкова Украдзеш што-небудзь і зноў вернешся...

Але ніводна з яго таварышаў у турму не вярнуўся. Не было і навічкоў. Калі часам хто і трапіў, дык затрымаўся на яго.

Раптам Стратакат ачуў сабе, як рыба, выкінутая на бераг. Вакол яго была пустата. Аніводнага чалавека. З кім жа ён будзе цяпер гуляць у карты? Хто на яго будзе працаваць?

На вачынай паверцы Стратакат запытаў у дзяжурнага:

— Ці доўга вы будзеце трымаць мяне аднаго ў камеры? Ці не час перавесці да людзей?

На гвары дзяжурнага, нібы сонечны зайчык, прабегла ўсешка, добра, ветліва:

— Нічым не можам дапамагчы. На ўсю турму засталася вас пяцера...

Цяпер чалавек! Стратакат быў збянтэжаны. Як гэта магло здарыцца. Дзе ж яго прыцеліў? Дзе Мішка Звер, Васяка Шакал, Ціма Шакола? Няжыжо яны так доўга не трапляюць у рукі міліцыі?.. А можа і яны пайшлі працаваць?

Што ён будзе рабіць, калі сапраўды аднаму дзевяціццадзець у турме? Горшага, бадай, нельга прыдумаць. Пакуль побач былі людзі, Стратакату і ў галаву не прыходзіла думка, які жыць далей. Усё было ясна і зразумела. А цяпер? Ён адбудзе тэрмін пакарання, выйдзе на волю, зробіць новае зданьства. Яго зноў вядуць, то што ж яго чакае. Аднаго ў турме? Гэта жахліва...

Праходзілі дні і басонныя ночы. Стратакат прыслухоўваўся нахам да кожнага стукну. Ён чакаў, што вось-вось расчыняцца дзверы і ў камеру зойдуць людзі. Хто б яны ні былі, а вымушаны будучы прызнаць яго ўладу, як чалавека спрактыяванага. Не, гэта яму здалося. Ноч была ціхая, спакойная. Праз крыты загляваў месяц, далёкі і халодны.

Упершыню Стратакат напэўна заяву аб тым, што ён не хоча трымаць у турме, калі ўсе, каго ён ведаў, з кім сябраваў, жывуць на волю. Чым ён горшы? Чаму не могуць паверыць і яму?

Не так лёгка было паверыць злодзю-рэцывісту. Члены камісіі, перад якімі стаў Стратакат, глядзелі на Міколу насцарожана, пільна, строгі. Хоць слухалі ўважліва, але крытычна ставіліся да яго слоў і аб'яўленняў.

Большы пытанніў да яго не было. Яшчэ хвіліна і зноў, думаў ён, павядуць у камеру. Зноў адзіноцтва. Нервы Стратаката не вытрымалі. Ён плакаў, упершыню плакаў. Гаўдзіў рыданні глушчэй Стратаката і ён доўга не мог вымавіць ніводнага слова. Упершыню Стратакат зразумеў, колькі шкоды нанес ён людзям.

— Я ніколі не працаваў, — сказаў ён, — лічыў, што праца не для мяне. Пасля таго, як застаўся адзіным, многа думаў. Чытаў Максіма Горькага. Я зразумеў, што памыляўся. Выпусціце мяне на волю. Пайду працаваць. Я больш не вярнуся ў турму.

У Добрушы Стратакат сустраўся з суседзямі Міхайлам Жаўновым і Леанідам Фінавым, вядомымі сталарамі-мадэльчыкамі папярэдняга камбіната. Яны не толькі не адварнуліся, а за-

спраілі да сабе на працу, у лепшую нумары стаўлю крыж. Паступіў на завод, спачатку слесарам, а там абавязкова канструктарам буду...

— А турма? — злосна спытаў кулакі Стратакат. — Ты падумаў аб гэтым? Як жа без чабе будзе турма?

— Абыдзешца без мяне, абыдзешца. Мікола, падумай, яна і без чабе абыдзешца!

— Не, без мяне турма не абыдзешца. — і махнуў рукой. — Вось пабачыш, ты хутка вернешся. Не веру я, што ты ўжо больш ніколі не будзеш злодзем. Абавязкова Украдзеш што-небудзь і зноў вернешся...

Але ніводна з яго таварышаў у турму не вярнуўся. Не было і навічкоў. Калі часам хто і трапіў, дык затрымаўся на яго.

Раптам Стратакат ачуў сабе, як рыба, выкінутая на бераг. Вакол яго была пустата. Аніводнага чалавека. З кім жа ён будзе цяпер гуляць у карты? Хто на яго будзе працаваць?

На вачынай паверцы Стратакат запытаў у дзяжурнага:

— Ці доўга вы будзеце трымаць мяне аднаго ў камеры? Ці не час перавесці да людзей?

На гвары дзяжурнага, нібы сонечны зайчык, прабегла ўсешка, добра, ветліва:

— Нічым не можам дапамагчы. На ўсю турму засталася вас пяцера...

Цяпер чалавек! Стратакат быў збянтэжаны. Як гэта магло здарыцца. Дзе ж яго прыцеліў? Дзе Мішка Звер, Васяка Шакал, Ціма Шакола? Няжыжо яны так доўга не трапляюць у рукі міліцыі?.. А можа і яны пайшлі працаваць?

Што ён будзе рабіць, калі сапраўды аднаму дзевяціццадзець у турме? Горшага, бадай, нельга прыдумаць. Пакуль побач былі людзі, Стратакату і ў галаву не прыходзіла думка, які жыць далей. Усё было ясна і зразумела. А цяпер? Ён адбудзе тэрмін пакарання, выйдзе на волю, зробіць новае зданьства. Яго зноў вядуць, то што ж яго чакае. Аднаго ў турме? Гэта жахліва...

Праходзілі дні і басонныя ночы. Стратакат прыслухоўваўся нахам да кожнага стукну. Ён чакаў, што вось-вось расчыняцца дзверы і ў камеру зойдуць людзі. Хто б яны ні былі, а вымушаны будучы прызнаць яго ўладу, як чалавека спрактыяванага. Не, гэта яму здалося. Ноч была ціхая, спакойная. Праз крыты загляваў месяц, далёкі і халодны.

Упершыню Стратакат напэўна заяву аб тым, што ён не хоча трымаць у турме, калі ўсе, каго ён ведаў, з кім сябраваў, жывуць на волю. Чым ён горшы? Чаму не могуць паверыць і яму?

Не так лёгка было паверыць злодзю-рэцывісту. Члены камісіі, перад якімі стаў Стратакат, глядзелі на Міколу насцарожана, пільна, строгі. Хоць слухалі ўважліва, але крытычна ставіліся да яго слоў і аб'яўленняў.

Большы пытанніў да яго не было. Яшчэ хвіліна і зноў, думаў ён, павядуць у камеру. Зноў адзіноцтва. Нервы Стратаката не вытрымалі. Ён плакаў, упершыню плакаў. Гаўдзіў рыданні глушчэй Стратаката і ён доўга не мог вымавіць ніводнага слова. Упершыню Стратакат зразумеў, колькі шкоды нанес ён людзям.

— Я ніколі не працаваў, — сказаў ён, — лічыў, што праца не для мяне. Пасля таго, як застаўся адзіным, многа думаў. Чытаў Максіма Горькага. Я зразумеў, што памыляўся. Выпусціце мяне на волю. Пайду працаваць. Я больш не вярнуся ў турму.

У Добрушы Стратакат сустраўся з суседзямі Міхайлам Жаўновым і Леанідам Фінавым, вядомымі сталарамі-мадэльчыкамі папярэдняга камбіната. Яны не толькі не адварнуліся, а за-

НАШЫ ГОСЦІ

Мінскае тэатральнае лета — у поўным разгары. 1-га ліпеня ў сталіцы Беларусі пачаліся гастролі адрозду тэатраў — з Украіны і РСФСР. У акумулявым Доме эфіраў упершыню знаёміць мінчан са сваім мастацтвам калектывы Адроздскага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі, а ў памяшканні Тэатра імя Янкі Купалы выступіць са спектаклямі нашы дэўня сярбы — артысты Іванушка і Гаспадарыч.

Першыя гастрольныя выступленні гацей парадавалі мінскіх працоўных разнастайным цікавым рэпертуарам. Іванушкі паказалі драму «Іркуцкая гісторыя» А. Арбузава і інсцэніроўку рамана Дастаўеўскага «Прыніжэння і зняважэння», а Адроздскі тэатр — сучасную аперэту «Дарыце каханым цюльпанам» О. Сандлера і вядомую калеманускую аперэту «Бадэяр».

На адкрыццё гастрольнага прадстаўлення мінскай тэатральнай грамадскай і шматлікіх глядач цэлла віталі ўдзельніцка спектакляў.

На здымках: 1. (Уверсе). Сцэна са спектакля «Іркуцкая гісторыя». У ролях: Валі — Г. Бінеўская, Сяргей Сяргіна — А. Заборскі. 2. Сцэна са спектакля «Дарыце каханым цюльпанам». Злева направа: артыстка Е. Главацкая ў ролі Андраэвай, артыст М. Вадзьяні ў ролі Захыгалкіна, артыстка Н. Бугарына ў ролі Кераскі. Фота Ул. Крука.

У раённых цэнтрах

У раённых дамах культуры Мінскай і Віцебскай абласцей з поспехам прайшлі выступленні Драматычнага тэатра з горада Савенка, які паказаў спектакль па драме А. Астроўскага «Беспасажніца».

Роль Ларысы выконвала вядомая савецкая кінаактрыса, заслужаная артыстка РСФСР, лаўрэат Сталінскай прэміі Ніна Алісава, якую нашы глядачы ведаюць па выкананню гадоўных ролей у кінафільмах «Беспасажніца», «Пасялі дзяўчыц лён», «Паяныя», «Дама з сабакамі» і інш.

Зараз артысты горада Савенка паказваюць спектакль «Беспасажніца» ў раённых цэнтрах Магілёўскай вобласці.

Лепшы кінамеханік

У пачатку гэтага года Васіль Тропача скончыў школу кінамеханіка і пачаў працаваць у Псічубскім сельскай Іванушкаўскага раёна. За кароткі час ён здолеў заваяваць павялічаны ўдзячнасць глядачоў. У яго заўсёды спраўная апаратура, каршыні дэманструюцца добра. Каб задавоўць за-

патрабавання глядачоў, Тропача склаў план дэманстрацыі фільмаў.

Такая работа дае выдатныя вынікі. За май заданне па ахопу абсугроўвання глядача выканана на 118 працэнтаў.

М. БАГДАНАУ.

Бой за мост

Дывізія пад камандаваннем палкоўніка Ганчарова развілася наступленне. Акружыўшы некалькі фашысцкіх часцей, яна імкліва ірвалася да Віцебска. У гэты час на паўднёва-ўсходнім баку горада ішлі гарачыя боі. Вось ужо штаб палка размясціўся ў кацельнай напярэдняга дома ў двух сотнях метраў ад перадавай. Праду сказаў, перад савецкімі вайнямі быў не горад, а амаль што адны руіны. Спены дома, дзе знаходзіўся штаб, былі разбіты снарадамі. Замест даху чарнел адзінокі, перадныя напалам ліст жалеза, які павольна гойдаўся на ветры.

Нашы байцы і афіцэры сядзелі ў гэтым доме і валі карэціроўку агню і наіражанне за праціўнікам. Савецкае камандаванне для разгрому фашыстаў скаанціравала пад Віцебскам вядомую колькасць авіяны, артылерыі, танкаў.

Ішлі жорсткія боі за кожны дом, кожную вуліцу. На дапамогу нашым пехатцам і артылерыі былі кінуты штурмавікі, якія нанеслі скуруальныя ўдары на ворагу. Усё ішчыльней і ішчыльней спіскалася пятля-ўлаўка вакол фашысцкіх часцей, якія яшчэ сядзелі ў горадзе. У гэты час на камандны пункт стралковага палка былі выкліканы сяржант Ф. Блахін. Камандзір палка растлумачыў абстаноўку:

— У горадзе фашысты знішчылі ўсе пераправы праз Заходнюю Дзвіну. Уцялеў адзін мост каля Аршанскай развілі. На дадзеным нашай разведкі, ён таксама падрыхтаваны да ўзрыўу. Ваша задача — зрабіць дэталёвую разведку моста. Ясна?

— Так, так, таварыш палкоўнік.

Камандзір спэргнаў ўзвода Вялікіх не раз даподала будаваць пераправы для сваіх войск і ўзрываць варажыя. Вопытны і кемлівы байцы спэргнаў ўзвода пасабраваў і заргавалі ў агні вайны. Калі Блахін запытаў, хто згодзен пайці на выкананне бязбога задання, ва ўзводзе ўсе, як адзін, завілі аб такім жаданні. Выбар вышаў па рада-

УСЕ ДРАМГУРТКІ ПАВІННЫ ПРАЦАВАЦЬ

У аглядае тэатральнай самадзейнасці, які закончыўся ў Магілёве, Е. Лаўрончыў — старшыні Камітэта Сцяпана Чарнага, служача ашчаднага касы Л. Ходар — станынны прыбральшчыцы Галіны Архіпавы, служачы М. Мацюшэўскі — Ашчаднага (спектакль «Родная маці»).

Аднак, нягледзячы на творчы агульнасць артыстаў-аматараў, нельга не падкрэсліць малую колькасць спектакляў, прадстаўленняў на агла. Многія драматычныя калектывы на прадырмствах і ў навуцальна-адукацыйных установах бяздзейнічаюць. Напрыклад, на ложкавым заводзе, дзе драматычным гуртком кіруе выпускніца Магілёўскай студыі т. Зельца, на паўгода не падрыхтаваны нават аднаго спектакля. Не зразумела, чаму ў аглядае не прынялі ўдзелу драматычныя калектывы такога якасця заводу, як «Электрарухавік», будаўнічага горада № 12. За апошні час на масакамбінаце і скуруавама драматычныя гурткі зусім распаліся.

Кіраўнікі грамадскіх арганізацый павінны надаваць больш увагі развіццю самадзейнага тэатральнага мастацтва.

А. ГОЛЫШ.

3 НОВАЙ ПРАГРАМАЙ

Ледзь толькі заходзіць сонца, работніца Лельчыцкай раённай балетнай Святлана Кажарская спянае і танцуе ў раённым Доме культуры. Услед за ёю на заняткі харавага гуртка прыходзіць Ліда Журавіч, швачка пракамбіната Валюціна Туравец, работніца камунгаса Святлана Саснова і многія іншыя. А калі ўсе збярэцца — рэпетыцыя пачынаецца.

З новай праграмай удзельніцы мастацкай самадзейнасці прыдзецца выступаць у многіх населеных пунктах раёна і за яго межамі. Да гэтага такіх выездаў не было.

Доўга рыхтаваліся самадзейныя артысты да свайго першага выезду. Нядаўна ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці накіраваліся з Лельчыц у братаў Украіну. Радасна сустрапі сваіх братоў-беларусы жыхары Украінскага мястэчка Славечна. Па-

глядзець канцэрт прыйшлі калегіні з навакольных вёсак.

На сцэне хор. Выканаўцы ў нацыянальнай беларускай вопратцы. Выконваюца песня «Прыглыбля Маскве». Затым удзельнікі самадзейнасці спяваюць «Зорку веснаву» («Сейце кукурузу»), украінскую народную песню «Сонца нізенька» і інш.

Вялікім поспехам у глядачоў карыстаюцца салісты Валюціна Сіткіна, Волга Ляхавец, Ліда Журавіч і ўдзельнікі танцавальнага гуртка, якія парадавалі добрым выкананнем танцаў «Беларуская полька», «Лянок», «Украінскі казачок» і інш.

Самадзейныя артысты выступілі потым у Петрыкаве, Нароўці, Ельска і многіх вёсках Лельчыцкага раёна.

У. ЯКУБОВІЧ.

У гарадскім парку

У Мазырскім гарадскім парку «Перамога» часта праводзіцца культурна-масавыя мерапрыемствы. Тут можна паслухаць лекцыі на навуковыя і палітычныя тэмы, паглядзець навукова-папулярныя і дакументальныя кінафільмы, выступленне калектыву мастацкай самадзейнасці.

Нядаўна тут адбыўся вялікі літаратурны вечар па раманах М. Шолохава «Зніжата цаліна». На вечары з дэкламацыяй выступілі старэйшыя выкладчыкі педінстытута М. Палкін.

Аб сучаснай беларускай савецкай прозе расказаў выкладчык педінстытута М. Кавалёў.

Кіраўніцтва парку плануе зараз правядзенне свята беларускай кнігі з правядзеннем беларускіх паэзаў і працаў.

Побач з пытаннямі літаратуры будучы асветленні некаторыя пытанні мастацтва. Некалькі лекцыяў аб тэатры прычытае рэжысёр Народнага тэатра Д. Селіванаў.

І. ТАРАСЮК.

Выступаюць

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці клуба Мінскага трактарнага заводу выступілі на свайой сцэне з вялікім канцэртам для перадавоўных работніц — членаў брыгады камуністычнай працы.

Канцэрт пачаўся выступленнем харавага калектыву пад кіраўніцтвам студэнткі Беларускай дзяржаўнай кансерватыры В. Раговіча. У праграму былі ўключаны «Песня аб Леніне» А. Холмінава, беларуская народная песня «Ці свет, ці світанне» і інш. З выкананнем беларускіх, рускіх і румынскіх народных танцаў выступілі танцавальныя калектывы пад кіраўніцтвам М. Чыскакова. Выступілі таксама спявачкі Э. Барчук і І. Гарлізненка.

На канцэце самадзейных артыстаў прысутнічала дэлегацыя тэхнікаў і інжынераў з Варшаўскага вадзодства, якая знаёмілася з работай трактарнага заводу і са сталіцай нашай рэспублікі.

А. ПОЗНЯК.

Школа выхавання мастацкага густу

Беларускае выяўленчае і прыкладное мастацтва ўваходзіць карнікам у далёкае мінулае. У гэтым няяка пераканана, павялічыў у нашай нацыянальнай скарбніцы — Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Сярод многіх каштоўных экспанатаў тут ёсць і творы, якія адносяцца да XVI — XVIII стагоддзяў.

З кожным годам павялічваецца колькасць наведвальнікаў музея, дзе ва ўсёй пэўнае раскрываецца багацце гісторыі Беларускага і рускага выяўленчага мастацтва.

— Што новага ў музеі? Якая вядзецца ў ім навукова-даследчая работа? — звярнуліся мы з пытаннямі да Алены Васільевы Аладавай — дырэктара музея.

— Мы маем права лічыць наш музей школай выхавання мастацкага густу, — гаворыць Алена Васільева. — Ён узбагачае веды працоўных, прышчэпае ім цікавасць да гісторыі мастацтва, вучыць разумець творчасць класікаў і сучасных майстроў кістаў і рэза. Супрацоўнікі музея праводзяць лекцыі, арганізуюць перасоўныя выставкі. Летась прачытана 300 лекцыяў па пытаннях мастацтва для тысяч працоўных. Часта на лекцыях узнікае захапляюцца размова вакол асобных карцін: слухачы задаюць пытанні і атрымліваюць на іх адказы. Значнае перасоўныя выставкі выдзяляюць хоць бы з таго факта, што, напрыклад, з твораў мастака Анатоля Волкава, яшчэ дзевяцігоддзе ягона наядуна адзначана грамадска-рэспублікі, азнаёміліся не толькі мінчане, але і працоўныя Віцебска, а таксама новага прамысловага цэнтры Беларусі — Жодзіна. Зараз мы пасы-

лаем дзве перасоўныя выставкі ў самыя глыбінныя раёны Гомельшчыны.

У музеі перыядычна праводзіцца гутаркі аб тэматычных карніках. Мінчане і госці Беларускай сталіцы агладзлі выставкі твораў маладых мастакоў, народнага мастака БССР С. Мікалаева. Пашыраюцца сувязі музея з мастацкімі братамі савецкіх рэспублік. Мы пазнаёмім нашых наведвальнікаў з творчасцю армянскіх майстроў кістаў.

Будзе ў нас адзначацца выстаўка твораў Беларускага графіна Астапавіча, які загінуў у час Айчынай вайны.

У летні час работнікі музея чытаюць лекцыі аб мастацтве для педагогаў, якія прыходзілі ў Мінск з майстэрнямі павышэння кваліфікацыі. Нешы мастацтвазнаўцы часта бываюць гасцямі слухачоў універсітэтаў культуры многіх гарадоў рэспублікі.

Мастацкі музей — адначасова і навукова-даследчы цэнтр. Навуковыя супрацоўнікі ішчыць манграфіі аб вярхоўцы мастацтва.